

URSZULA E. GOŁĘBIEWSKA

Politechnika Koszalińska

ROLA PROGRAMU STYPENDIÓW POMOSTOWYCH W ROZWIĄZYWANIU PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH WSI POPEGEEROWSKIEJ

Abstract: The Role of Special Exhibitions Programme in Solving Social Problems of Rural Area. Children and young people have limited access to high schools, according to very difficult financial situation. The program was launched in 2002 in response to a serious social problem – the disproportionate access to higher education of urban and rural youth. The program makes it easier for talented young people from small towns and the countryside, especially former state-farm areas, to decide on university studies by offering them first-year scholarships. Programme beneficiaries are A-level students who started the 1st year of MSc studies. They come from villages and small towns (up to 20 000 residents), with a special emphasis to former state-farm families (according to the programme procedure).

Since last 6 years, first-year scholarships for day studies leading to a Master's degree have so far been granted to 7,500 secondary-school leavers (especially former state-farm areas). Since last 6 years, more than 7500 young people from rural areas (especially from former state-farm areas), started to study thanks to scholarships. Nearly 31 million zlotys have been earmarked for the hitherto editions of the program. Heretofore results of program realization show that Bridge Scholarships are the best solution that should be the base of activities in aid of education of young people from rural areas.

Wstęp

Jednym z poważniejszych problemów społecznych wsi jest sytuacja dzieci i młodzieży pochodzących z rodzin popegeerowskich. Ze względu na trudną sytuację materialną rodzin, mają oni bardzo ograniczoną możliwość podejmowania nauki na uczelniach wyższych.

W związku z powyższym w 2002 r. został zainicjowany (przez Polsko-Amerykańską Fundację Wolności) *Program Stypendiów Pomostowych*, którego zadaniem jest zwiększenie możliwości dostępu do studiów maturzystów mieszkających na wsi, gdyż stanowią oni znikomy procent młodzieży studiującej.

Celem *Programu* jest udzielanie pomocy młodzieży w pokonaniu wyjątkowo trudnej dla niej bariery związanej z rozpoczęciem nauki w szkole wyższej przez ufundowanie stypendiów na pierwszy rok dziennych studiów magisterskich lub licencjackich (tylko w szkołach posiadających uprawnienia magisterskie). Założono jednocześnie, że perspektywa uzyskania takiego stypendium będzie działać motywująco na pochodzących ze wsi uczniów szkół średnich.

1. Finansowanie *Programu Stypendiów Pomostowych* przy współpracy z Agencją Nieruchomości Rolnych (ANR)

Środki finansowe przeznaczone na stypendia dla młodych mieszkańców wsi rozdzielane według zasad określonych w regulaminie¹, pochodzą z Agencji Nieruchomości Rolnych (ANR) i od renomowanych partnerów *Programu*:

- Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności (PAFW),
- Narodowy Bank Polski (NBP),
- Fundacja PZU,
- Fundacja BRE Banku,
- Fundacja Grupy TP,
- Fundacja im. Jana Kantego Steczkowskiego,
- Bank Poczty S.A. (BP),
- Bank Gospodarstwa Krajowego,
- Fundacja Wspomagania Wsi,
- koalicja lokalnych organizacji pozarządowych współpracujących z Fundacją im. Stefana Batorego oraz Akademią Rozwoju Filantropii w Polsce.

Administratorem *Programu* jest Fundacja Edukacyjna Przedsiębiorczości (FEP) w Łodzi, która w imieniu fundatorów i organizacji współpracujących zarządza *Programem*. Fundacja została założona w 1991 r. przez Polsko-Amerykański Fundusz Przedsiębiorczości i Skarb Państwa, ma piętnastoletnie doświadczenie w prowadzeniu programów stypendialnych, w ramach których przekazała studentom ponad 25 tys. stypendiów¹.

¹ Patrz podrozdział 3.1.

² www.stypendia-pomostowe.pl (14.06.2008).

2. Beneficjenci *Programu Stypendiów Pomostowych*

Bliższe i dalsze perspektywy rozwoju wsi będą zależeć głównie od czynnika ludzkiego. Napływ unijnych pieniędzy na wieś i nawet wywołany tym wzrost gospodarczy, nie zastąpi rozwoju trwałego „samonapędzającego”, o którym decyduje poziom kapitału ludzkiego i społecznego³.

Dlatego do pozytywnych zmian trzeba zaliczyć wzrost aspiracji oświatowych zarówno rodziców, jak i samej młodzieży wiejskiej⁴.

Wprowadzenie mieszkańców wsi⁵, do gospodarki opartej na wiedzy i jej pochodnych jest możliwe. Jest to jednak proces bardzo trudny, długotrwały, wymagający wsparcia zewnętrznego oraz inwestycji w kapitał ludzki i społeczny wsi⁶.

Ponieważ wykształcenie stało się obecnie najważniejszym czynnikiem rozwoju gospodarczego⁷, adresatami *Programu* są maturzyści, którzy zostali przyjęci na I rok dziennych studiów magisterskich, pochodzący ze wsi i miast do 20 tys. mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci z rodzin pracowników byłych państwowych gospodarstw rolnych, spełniający warunki określone w regulaminie. O stypendia mogą się ubiegać maturzyści z rodzin o bardzo niskich dochodach, w szczególności zaś młodzież już wcześniej objęta programem wsparcia Agencji Nieruchomości Rolnych, a także uczniowie szkół średnich otrzymujący stypendia od lokalnych organizacji pozarządowych, rekomendowanych przez Akademię Rozwoju Filantropii w Polsce i Fundację im. Stefana Batorego, którzy osiągają dobre wyniki w nauce, a także młodzież uczestnicząca w programach edukacyjnych Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności *Szkoła z klasą, Szkoła Ucząca Się i English Teaching*.

3. Podstawowe założenia *Programu*

W *Programie* zostały wykorzystane doświadczenia Fundacji Edukacyjnej Przedsiębiorczości, wyspecjalizowanej w realizacji programów stypendialnych dla młodzieży studiującej, doświadczenia ANR oraz organizacji lokalnych, które prowadzą taką działalność dla młodzieży szkół średnich.

³ Kłodziński (2006), s. 20.

⁴ *Ibid.*

⁵ Nawet wsi popegeerowskiej.

⁶ Idziak (2006), s. 28.

⁷ Kłodziński, Rzeczkowska (2000), s. 91.

Podstawą współpracy Fundacji Edukacyjnej Przedsiębiorczości z Fundatorami są dwustronne umowy, określające zasady realizacji wspólnego dla stron programu stypendialnego. W regulaminach przyznawania i przekazywania stypendiów dla studentów są określone procedury postępowania, tzn. zasady i kryteria przyznawania stypendiów, zasady i procedura wyboru stypendystów, wysokość stypendium.

Decyzje o przyznaniu stypendiów podejmują niezależne komisje stypendialne powołane przez zarząd FEP na wniosek Fundatorów *Programu*.

Fundacja współpracuje ze stypendystami, obserwując ich postępy w nauce i podpowiadając możliwe drogi uzyskania pomocy stypendialnej podczas kolejnych lat studiów, ubiegania się o kredyty studenckie i możliwości zdobycia do nich zabezpieczeń. Wsparcie kierowane jest do czterech grup beneficjentów, których podzielono na cztery segmenty:

- **Segment I** – adresowany do młodzieży z rodzin byłych pracowników ppgr (w sześciu edycjach przyznano 6046 stypendiów).
- **Segment II** – adresowany do młodzieży, która otrzymywała w szkole średniej stypendia z lokalnych organizacji pozarządowych uczestniczących w *Programie* (w sześciu edycjach przyznano 991 stypendiów).
- **Segment III** – adresowany do młodzieży uczestniczącej w programach edukacyjnych Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności. W segmencie przyznano łącznie 158 stypendiów.
- **Segment IV** – który został włączony do Programu w V edycji, skierowany jest do młodzieży z małych miast i wsi rekomendowanych przez te organizacje. W ramach IV segmentu, przyznano dotąd 304 stypendia.

3.1. Warunki przyznawania stypendium osobom zaliczanym do Segmentu I

Do ubiegania się o stypendium (w 2008 r.) uprawnieni są maturzyści, którzy ukończyli szkołę ponadgimnazjalną, i którzy spełniają łącznie następujące kryteria:

- a) są dziećmi byłych pracowników państwowych przedsiębiorstw gospodarki rolnej, którzy byli zatrudnieni w tych gospodarstwach na podstawie umowy o pracę w okresie co najmniej 3 lat;
- b) mieszkają na terenach wiejskich lub w miastach do 20 tys. mieszkańców;
- c) pochodzą z rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej, tzn. o dochodzie rodziny w przeliczeniu na osobę lub dochodzie osoby uczącej

się nie wyższym niż 788 zł lub 906 zł, gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności;

d) osiągnęli na egzaminie maturalnym liczbę punktów nie niższą niż 90.

W przypadku, gdy liczba osób spełniających kryteria, jest większa niż liczba stypendiów do rozdysponowania, pierwszeństwo w uzyskaniu stypendium mają osoby, które uzyskały najwyższą liczbę punktów na egzaminie maturalnym. W przypadku równej liczby punktów pierwszeństwo mają osoby o najniższych dochodach w rodzinie.

Warunkiem otrzymania stypendium w I semestrze – jest spełnienie kryteriów w § 3 oraz przedłożenie FEP do 20 października zaświadczenia z uczelni o podjęciu studiów. W II semestrze – przedłożenie FEP do 10 marca 2009 r. kopii karty egzaminacyjnej zawierającej adnotację o zaliczeniu I semestru, poświadczonej w dziekanacie za zgodność z oryginałem.

4. Realizacja Programu Stypendiów Pomostowych

Program Stypendiów Pomostowych jest realizowany w Polsce przez 7 lat. W październiku bieżącego roku rozpocznie się jego VII edycja.

W latach 2002-2007 ponad 7500 młodych ludzi ze wsi i małych miast, głównie z terenów popegeerowskich, rozpoczęło studia dzięki stypendiom na pierwszy rok nauki. Na realizację tych edycji *Programu* Fundatorzy zgromadzili łącznie prawie 32 mln zł.

Tabela 1

Liczba przyznanych stypendiów (w latach 2002-2007)

Segment*	Edycja						Razem
	I 2002	II 2003	III 2004	IV 2005	V 2006	VI 2007	
I	943	1417	1178	1028	806	647	6046
II	9	173	170	116	110	313	991
III				100	29	29	158
IV					202	102	304
Razem	1052	1590	1348	1244	1147	1118	7499

* Opisane wcześniej.

Źródło: www.stypendia-pomostowe.pl (30.06.2008)

Pierwsze trzy edycje *Programu Stypendiów Pomostowych* były realizowane w dwóch segmentach, w czwartej edycji został dołączony III segment, a w V – segment IV.

Stypendium jest wypłacane w 10 miesięcznych ratach. W trakcie trzech pierwszych edycji stypendium wynosiło 380 zł miesięcznie, w IV i V edycji 350 zł, zaś w VI i VII edycji wynosi ponownie 380 zł.

Najliczniejsze grupy beneficjentów *Programu Stypendiów Pomostowych* pochodzą z woj. zachodniopomorskiego i warmińsko-mazurskiego (tab. 2).

Celowość *Programu* potwierdzają badania przeprowadzone wśród stypendystów I i II edycji⁸. Pokazały one, że stypendia trafiły do ambitnych, mło-

Tabela 2

Liczba stypendystów według województw

Województwo	Liczba stypendystów						Razem
	2002/ 2003	2003/ 2004	2004/ 2005	2005/ 2006	20096/ 2007	2007/ 2008	
Dolnośląskie	63	148	103	86	78	53	531
Kujawsko-Pomorskie	58	80	90	72	82	40	382
Lubelskie	55	76	89	51	78	83	349
Lubuskie	104	143	115	104	38	45	504
Łódzkie	24	30	23	32	38	19	147
Małopolskie	-	16	16	33	22	45	87
Mazowieckie	13	29	38	28	38	38	146
Opolskie	51	77	36	53	27	35	244
Podkarpackie	95	71	84	95	108	167	453
Podlaskie	54	32	28	27	37	50	178
Pomorskie	106	149	163	141	106	82	665
Śląskie	-	17	28	16	19	25	80
Świętokrzyskie	4	28	20	31	21	32	104
Warmińsko-Mazurskie	137	251	207	195	208	196	998
Wielkopolskie	55	133	84	119	95	97	486
Zachodniopomorskie	233	310	224	161	152	111	1 080
Razem	1 052	1 590	1 348	1 244	1 147	1 118	7 499

Źródło: Fundacja Edukacyjnej Przedsiębiorczości www.stypendia-pomostowe.pl (30.06.2008).

⁸ Badania ankietowe przeprowadzone przez FEP www.stypendia-pomostowe.pl (30.06.2008).

dych ludzi będących w trudnej sytuacji materialnej, z których 50% stwierdziło, że bez pomocy stypendialnej nie podjęłoby nauki na wyższej uczelni. 90% młodzieży objętej programem kontynuuje naukę na drugim roku, co należy uznać za bardzo dobry rezultat, zwłaszcza, że beneficjenci stypendiów pomostowych mają znacznie trudniejsze warunki startu i rozwoju niż ich rówieśnicy z dużych miast. Dobre i bardzo dobre wyniki w nauce na I roku studiów osiąga 24%, a 90% z nich utrzymuje dobre wyniki także na II roku.

Zakończenie

Rezultaty realizacji *Programu* dowodzą, że stypendia pomostowe są rozwiązaniem, które powinno zająć trwałe miejsce w działaniach na rzecz awansu edukacyjnego młodzieży z terenów i środowisk wymagających szczególnego wsparcia.

Literatura

- Fundacja Edukacyjna Przedsiębiorczości www.stypendia-pomostowe.pl
- Idziak W., 2006, *Megatrendy i rozwój obszarów wiejskich w nowej perspektywie finansowej na lata 2007-2013*. Oeconomica 45 Supplementum. Folia Universitatis Agriculturae Stetinensis 249. Wyd. AR, Szczecin.
- Kłodziński M., 2006, *Od polityki rolnej do polityki rozwoju obszarów wiejskich*. Oeconomica 45..., *op. cit.*
- Kłodziński M., Rzeczkowska M., 2000, *Rozwój przedsiębiorczości wiejskiej w krajach Unii Europejskiej – wskazówki dla Polski*, [w:] *Rozwój przedsiębiorczości wiejskiej w warunkach integracji z Unią Europejską*, M. Kłodziński (red.). Wyd. IRWiR PAN, Warszawa.